

как начинались эти отношения, какие цели были поставлены вначале, и идти к этим целям даже в свете последних событий, сотрясающих мир!

Список литературы: 1. Ильин Ю.Д. Лекции по истории и праву Европейского Союза. – Харьков : Консум, 1998. 2. Коган В.З. Человек в потоке информации. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд-ние, 1981. 3. Комарова В.В. – Х. : Одиссей, 1997. 4. О научной и научно-технической деятельности: Закон Украины от 25.06.93 г. № 3322-ХП // Ведомости Верховного Совета Украины. – 1993. – № 33. – Ст. 345. 5. Опришко В. Для чего Украине Совет Европы // Право Украины. – 1997. – № 6.

Bibliography (transliterated): 1. Il'in, Ju.D. *Lekcii po istorii i pravu Evropejskogo Sojuza*. Kharkiv : Konsum, 1998. Print. 2. Kogan, V.Z. *Chelovek v potoke informacii*. Novosibirsk: Nauka. Sib. otd-nie, 1981. Print. 3. Komarova, V.V. Kharkiv : Odissej, 1997. Print. 4. "O nauchnoj i nauchno-tehnicheskoi dejatel'nosti: Zakon Ukrainy ot 25.06.93 g. No. 3322-HP." *Vedomosti Verhovnogo Soveta Ukrainy* No. 33 (1993): 345. Print. 5. Oprishko, V. "Dlja chego Ukraine Sovet Evropy." *Pravo Ukrainy* No. 6 (1997). Print.

Надійшла (received) 08.12.2014.

УДК 340.116

Л. В. ПЕРЕВАЛОВА, канд. філос. наук, проф., НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У статті надається визначення правової держави, громадянського суспільства, розкривається їх сутність. Автор характеризує принципи правової держави та їх втілення у реальній практиці. Особлива увага приділяється економічним проблемам, що призвели до масового скорочення виробництва, закриття підприємств, зростанню безробіття в Україні. Аналіз світової практики, сучасних наукових досліджень дозволив автору всебічно розкрити принцип народного суверенітету, право Українського народу на управління державою тощо. На підставі принципів правової держави аналізуються проблеми, які необхідно вирішити державі для подолання кризи в Україні, що охопила усі сфери життєдіяльності суспільства. Тільки вирішення цих суттєвих завдань дозволить Україні побудувати громадянське суспільство і правову державу.

Ключові слова: правова держава, громадянське суспільство, принципи правової держави, народний суверенітет, референдум, законодавча ініціатива, легітимність влади, пріоритет прав людини, рівноправ'я держави і особистості, верховенство права, принцип розподілу влади, політичне рівноправ'я громадян, заборона дискримінації.

Вступ. Формування правової держави, громадянського суспільства тривалий та складний процес, який включає в себе не тільки формування органів державної влади, але і наявність різних політичних партій, громадянських об'єднань здатних забезпечити здійснення законності, прав та

© Л. В. Перевалова, 2014

свобод громадян. Проголошення України демократичною, правовою, соціальною державою, орієнтування на європейські демократичні цінності ще не означає, що це дійсно так. Ситуація, що склалася, в країні свідчить про безліч серйозних проблем, які постали перед державою, та можуть призвести до розколу країни та навіть до втрати державності.

Нездатність влади керувати державою призвела до втрати Криму, громадянської війни на сході країни, зростанню корупції, злочинності. Економічна, політична, соціальна, духовна криза охопила усі сфери життя суспільства. Наскільки наша держава буде спроможна подолати усі проблеми, що постають перед нею, настільки можна буде говорити про перспективи формування правової держави та громадянського суспільства.

У зв'язку з цим актуалізується необхідність визначення реального стану цього процесу і перспектив його подальшого розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення та формування сучасної правової держави в тих чи інших аспектах стали предметом наукового аналізу в роботах вітчизняних та російських науковців С. Алексєєва, Ю. Битяка, О. Дашковської, Л. Ентіна, В. Кудрявцева, В. Євдокимова, О. Петришина, О. Святоцького, О. Скакун, В. Тація та інших.

Метою даної статті є визначення та аналіз основ організації і функціонування правової держави та громадянського суспільства в Україні, розкриття їх сутності.

Основні результати дослідження. Правову державу можна визначити як державу, в якій створюються умови для повного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також для найбільш послідовного зв'язування за допомогою права політичної влади з метою недопущення зловживань [1].

Правова держава – це новий етап в становленні і розвитку державності, результат реформ економічних, політичних, державних і правових інститутів, реальної зміни характеру взаємовідносин між державою, громадянським суспільством і особою [2].

Демократична правова держава характеризується, з одного боку, найбільш повнішим забезпеченням прав і свобод людини і громадянина, а з іншого – послідовним зв'язуванням за допомогою права державної влади, формування для державних структур режиму правового обмеження [1].

Загальна декларація прав людини, прийнята ООН 10 грудня 1948 року визначила, що «Кожна людина має обов'язки перед суспільством, в якому тільки і можливий вільний і повний розвиток її особистості.

При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна піддаватися тільки таким обмеженням, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших і задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [3].

Реальна свобода особи стає можливою в суспільстві справжній демо-

кратії, де не держава, політична влада панує над суспільством і його членами, а суспільство має безумовну першість по відношенню до держави. Перехід до такого суспільства – історично тривалий процес, і він пов'язаний з формуванням правової держави і громадянського суспільства.

Розвинене громадянське суспільство виступає історичною передумовою становлення правової держави. Без зрілого громадянського суспільства неможлива побудова демократичної політичної системи. З одного боку, тільки свідомі, вільні і політично активні громадяни здатні створювати найбільш раціональні форми колективного життя. З іншого боку, держава покликана забезпечувати умови для реалізації прав і свобод осіб і їх груп. Як свідчить досвід цивілізованих країн, тільки в правовій державі може існувати більш менш розвинене громадянське суспільство, де признаються, забезпечуються і захищаються права і свободи людини і громадянина.

Відповідно до цього слід підходити і до визначення головної мети функціонування сучасного громадянського суспільства. Головна мета полягає в задоволенні матеріальних і духовних потреб людини, в створенні умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток особистості. А держава в цьому випадку (в умовах правового громадянського суспільства) неминуче набуває характеру соціальної держави, яка бере на себе відповідальність за соціокультурний і духовний розвиток суспільства.

Економічна організація громадянського суспільства - це суспільство цивілізованих ринкових стосунків. Ринок як своєрідний «компонент» економічної свободи неможливий без розвитку самостійної підприємницької діяльності, спрямованої на систематичне отримання прибутку. Основу громадянського суспільства складають підприємства середнього і дрібного бізнесу.

У сучасних умовах в Україні розвиток ринкових стосунків стає практично неможливим. Підприємства середнього і малого бізнесу або поглинаються великими, що поєднані з державним апаратом, фінансово-промисловими групами, або помирають під дією податкового і фінансового тиску державної влади. За даними Державної фіскальної служби тільки за 4 місяці з травня по вересень 2014 р. реальний сектор економіки скоротився на 5 тисяч підприємств, а об'єм їх операцій на території України зменшився на 18 млрд. грн.

Закриття підприємств неминуче призводить до зростання безробіття. За даними Державної служби статистики станом на 1 листопада 2014 року кількість зареєстрованих безробітних становила 402,7 тис. осіб.

Проте показник рівня зареєстрованого безробіття не дає повного уявлення про ситуацію з безробіттям у країні. Для визначення реальних масштабів зайнятості і безробіття використовується світова практика – дані вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, в основу яких покладена методологія Міжнародної організації праці (МОП).

Показник «рівень безробіття (за методологією МОП)» визначається у

відсотках як співвідношення чисельності безробітних віком 15–70 років до економічно активного населення відповідного віку. В Україні такі обстеження з 1995 року проводить Державна служба статистики.

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, рівень безробіття населення віком 15–70 років, визначений за методологією Міжнародної організації праці, в Україні в середньому зріс з 7,6 % у I півріччі 2013 року до 8,6 % у I півріччі 2014 року економічно активного населення.

Так, в першому кварталі 2014 року в Україні було 1,9 млн. безробітних, що на 7,3 % більше, ніж в січні-березні 2013 року. Крім того, близько 800 тис. осіб знаходяться в стані неповної зайнятості [4].

Якщо економічна ситуація в Україні продовжить погіршуватися такими темпами, мова піде про мільйони безробітних.

Таким чином замість головних принципів громадянського життя (конкуренції, індивідуалізації та співпраці) затверджується економічний та політичний монополізм влади.

Однак тільки економічно незалежна людина може стати політично вільною, здатною вирішувати долю своєї країни.

Слід погодитися з думкою багатьох вчених-правознавців, які вважають, що формування правової держави у нашій країні є складним і тривалим процесом, який зумовлює необхідність кардинального реформування економічної, політичної, правової та інших систем суспільства [5].

Правова держава не може бути побудована без дотримання усіх тісно взаємопов'язаних принципів.

Основною проблемою формування принципів правової держави права є не відсутність необхідних правових норм, які б належною мірою забезпечили права та свободи людини і громадянина, а відсутність належного механізму їх реалізації.

Одним із основних принципів правової держави є принцип народного суверенітету. У Конституції України цей принцип викладений таким чином: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народу і не може бути узурповано державою, його органами або посадовцями. Ніхто не може узурпувати державну владу» (ст.5 Конституції України).

При дотриманні цього принципу неможлива ні узурпація влади, ні встановлення тиранічних форм правління, ні ухвалення не правових законів, ні пригнічення громадянських свобод або ініціатив, ні порушення прав людини. Якщо влада в державі насправді належить народу, вона жодним чином не може бути спрямована проти його інтересів, його прав і свобод.

Україна як суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова держава зобов'язана не лише визнавати, але і гарантувати право українсь-

кого народу приймати рішення з найбільш важливих питань громадського і державного життя. Передусім, це стосується права народу на ухвалення найважливіших рішень загальнодержавного і місцевого значення на референдумах.

Термін референдум з'явився вперше в обігу в XIV ст. у зв'язку з діяльністю новоутвореного сейму Швейцарського Союзу. Швейцарський вчений А. Дюнан так пояснював появу цього терміну: «В старій Швейцарії засідання Сейму були нерегулярними... представники союзних земель були не депутатами в нинішньому розумінні цього слова, а послами, які вели справи від імені своїх урядів. Коли з'являлися такі справи, відносно яких у послів не було повноважень, то рішення по них приймалося «ad referendum», тобто «для доповіді». Отже, спочатку термін референдум означав «те, що повинно бути повідомленим». Сучасного значення він набув значно пізніше. Зокрема, Л. Дюгі визначав референдум як пряме правління народу, а К. Каутський – як право народу за певних умов виносити на всенародне голосування проекти народного представництва. Як бачимо, під референдумом вчені розуміли народне голосування по законопроекті, прийнятому парламентом, після якого законопроект набував силу закону. У наш час цей термін означає голосування виборців, за допомогою якого приймаються державні або самоврядні рішення. Прийняте шляхом референдуму рішення вважається рішенням народу, а його юридична сила нерідко вище юридичної сили законів, прийнятих парламентом.

Таким чином, референдум можна визначити як форму безпосередньої демократії, зміст якої полягає в прийнятті виборчим корпусом конституції, законів та інших найважливіших рішень загальнодержавного та місцевого значення шляхом голосування.

У конституціях переважної більшості сучасних держав референдум найчастіше визначається як спосіб здійснення народного суверенітету. Так, ст. 3 Конституції Франції 1958 р. містить такий припис: «Національний суверенітет належить народові, який здійснює його через своїх представників і шляхом референдуму». Конституція Бразилії 1988 р. у ст. 14 серед способів здійснення народного суверенітету також називає референдум. Конституція Литви 1992 р. у ст. 4 фіксує положення, згідно з яким «найважливіші питання життя держави й народу вирішуються шляхом референдуму». Аналогічні положення є в конституціях Польщі, Болгарії, Македонії, Молдови та ін.

Конституція України (III розділ «Вибори. Референдум») передбачає право народу на вирішення найважливіших питань державного значення шляхом референдуму.

Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, встановлених Конституцією. Всеукраїнський референдум за народною ініціативою може бути проголошений на вимогу не менш як трьох мільйонів

громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області.

Крім того, рішенням Конституційного Суду України № 6-рп від 16 квітня 2008 р. закріплено, що народ як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, здійснюючи своє волевиявлення через всеукраїнський референдум за народною ініціативою, може в порядку який має бути визначений Конституцією і Законами України, приймати Закони України (вносити до них зміни). Проте на всеукраїнському референдумі забороняється прийняття законів з питань податків, амністії та бюджету тощо. Але протягом усіх років незалежності в Україні не було проведено жодного всеукраїнського референдуму (виключення складає всеукраїнський референдум, який відбувся 1 грудня 1991 року). Досі в Україні не прийнятий закон, що регулював би проведення місцевих референдумів.

Одним із визначальних і, можливо, найскладніших способів реалізації права Українського народу на здійснення влади у державі є прийняття ним законів.

Народна законодавча ініціатива – це право певної групи виборців запропонувати проект закону, який підлягає обов'язковому розгляду парламентом. Звичайно, парламент має право прийняти будь-яку ухвалу: погодитися з ним, внести до нього поправки або відхилити його. Законодавство встановлює, що для внесення проекту закону потрібно зібрати певну кількість підписів (у Швейцарії – 50 тис. підписів, в Іспанії – 500 тис., у Бразилії – 1 % від загальної кількості виборців, у Колумбії – 5 %).

Ідея народної законодавчої ініціативи є далеко не новою і для України, так, згідно ст. 39 Конституції УНР від 29 квітня 1918 р., право вносити законодавчі проекти на розгляд парламенту – Всенародні Збори – належало не лише відповідним органам державної влади, наприклад, уряду, але й «безпосередньо виборцям-громадянам Республіки, в числі не менш 100 тис., писаними заявами, підтвердженими через громади». Однак ідея законодавчої ініціативи «виборців-громадян» так і не знайшла практичного застосування, оскільки чинною Конституція УНР 1918 р. була всього декілька годин. Ідея народної законодавчої ініціативи, започаткована Конституцією УНР, не знайшла логічної об'єктивізації в радянських конституціях. В Україні за період радянської влади було прийнято чотири Конституції – 1919, 1929, 1937, 1978 рр., проте жодна з них не визнала право законодавчої ініціативи за народом.

Конституція незалежної України незважаючи на те, що народ визнається єдиним джерелом влади в Україні, не визнає Український народ суб'єктом законодавчої ініціативи. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України, згідно ст. 93 Конституції України, належить Президенту України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. Отже, Український народ не внесений до переліку суб'єктів зако-

нодавчої ініціативи в Україні. Таким чином невирішеними залишаються проблеми практичної реалізації права Українського народу на законотворчу діяльність у державі.

Це стало приводом для звернення 60 народних депутатів України до Конституційного Суду України з відповідним конституційним поданням. Рішенням Конституційного Суду України № 6-рп/2005 від 5 жовтня 2005 р. у Справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень ч. 1 ст. 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян України про офіційне тлумачення положень частин 2, 3, 4 ст. 5 Конституції України (Справа про здійснення влади народом) закріплено, що положення ч. 2 ст. 5 Конституції України – носієм суверенітету і єдиним джерелом державної влади в Україні є народ – треба розуміти так, що в Україні вся влада належить народові. Влада народу є первинною, єдиною і невідчужуваною та здійснюється народом шляхом вільного волевиявлення через вибори, референдум, інші форми безпосередньої демократії.

Отже, номінально Український народ не позбавлений права приймати закони, проте у вітчизняному законодавстві відсутній чітко визначений механізм практичної реалізації законотворчих повноважень народу.

Зарубіжний досвід показує, що визнання за народом права законодавчої ініціативи є цілком логічним явищем. Нормативне закріплення права законодавчої ініціативи народу має місце в документах Австрії, Білорусі, Іспанії, Італії, Латвії, Литви, Македонії, Румунії, Словенії.

Для дійсної реалізації права Українського народу на прийняття законів перш за все необхідно уточнити положення розділів III та IV Конституції України, передбачивши право громадян на народну законодавчу ініціативу як через всеукраїнський референдум за народною ініціативою, так і через Верховну Раду України. Водночас предметом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою має бути власне прийняття закону (внесення до нього змін).

Крім того важливим залишається питання, хто має право законодавчої ініціативи? На наш погляд, Конституція повинна закріпити положення, відповідно до якого право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Українському народу, Президенту України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. Організація прийняття законів у парламенті дозволить Українському народу впливати на формування державної волі у процесі регулювання суспільних відносин.

Характеризуючи принцип народного суверенітету не можна не зупинитися на такому важливому принципі, як принцип загального виборчого права, який означає, що чесний і справедливий вибір мають бути спрямовані на виявлення справжнього волевиявлення громадян і стати способом заміни неефективної влади. Це припускає не лише дотримання формальних правил організації виборів, але і недопущення фальсифікації і обману,

справедливе і чесне суперництво, справедливий підрахунок голосів. Тільки в цьому випадку значення набувають такі форми прямої демократії як вибори і референдум.

На позачергових виборах до Верховної Ради України явка виборців складала 52,42 %. Зрозуміло, що частина виборців, що мешкають у Криму, Донецькій та Луганських областях не брали участь у виборах, але показник все одно є досить низьким. Згідно з даними, поданими окружними комісіями до ЦВК, лідерами за показником активності виборців були Львівська (70,00 %), Тернопільська (68,28 %), Волинська (64,85 %) та Івано-Франківська області (63,73 %). Найвищу явку серед одномандатних виборчих округів зафіксовано на Львівщині (у окрузі № 120 у м. Городок – 75,53 %; округ № 119 у м. Броди – 72,64 %) та на Тернопільщині (у окрузі № 166, м. Терехів, 72,57 %).

У день голосування найменша кількість виборців прийшла на дільниці у Донеччині (32,4 %), Луганщині (32,87 %) та Одещині (39,52 %). Окрім цього, проаналізувавши дані про активність виборців на Донеччині протягом всього дня голосування, можна зробити припущення про маніпулювання явкою в окремих округах. Зокрема, мова йде про виборчий округ № 45 (ОВК перенесено з Донецька в Слов'янськ), де проголосувало 71,97 % виборців всього лише на 4 дільницях, які були відкритими у день виборів. Для порівняння, на виборах народних депутатів у 2012 році явка по округу склала 69,39 %, а голосування організовувалося на 110 дільницях (Усі дані, наведені у тексті, є офіційними даними, оприлюдненими на веб-сторінці ЦВК) [6].

За словами радника міністра внутрішніх справ А. Геращенко було відкрито 415 кримінальних проваджень, з них 301 у період проведення агітаційної компанії та 114 – за період голосування та встановлення результатів виборів, найбільша кількість кримінальних правопорушень зафіксовано у Києві – 45, Чернігівській – 25, Харківській – 25, Одеській – 24, Київській – 23, Запорізькій – 21, Житомирській – 12 і Донецькій областях – 12. Справи розпочато за 3 тис. 966 заявами про правопорушення [7].

Принцип легітимності влади покоїться на усвідомленні людьми законності домагань уряду на їх добровільне підпорядкування. Абсолютно очевидно, що влада, яка вважається громадянами як незаконна, не може розраховувати на існування в правовій державі, бо вже сама не узгоджується з правом. Сучасна теорія правової держави проголошує, що престиж конституційної державної влади повинен базуватися на довірі народу, на його підтримці, що опора на народ є основним завданням і метою влади, оскільки сила, міцність і стійкість її полягає в народній підтримці.

Принцип пріоритету права над владою, внаслідок чого завжди торжествують права особистості, розгляд усіх проблем ведеться з позицій інтересів громадянина, на варті яких стоїть держава. При цьому державна влада має відпрацьований механізм захисту прав людини, а громадяни в

захисті своїх прав і інтересів не виступають прохачами.

Принцип рівноправ'я держави і особи, що є ще одним засадничим принципом правової держави, абсолютно чітко був викладений І.Кантом: громадянин повинен мати ту ж можливість примусу осіб, що володарюють, до точного і безумовного виконання закону, яку мають володарюючи особи у відношенні до громадянина. Держава, на думку Канта, створена усіма разом і кожним окремо шляхом делегування їй частини своєї свободи для правомірного вирішення своїх проблем.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини і їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Твердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Такі високі цілі може ставити у своєму Основному законі тільки держава, яка прагне стати правовою.

Правам громадянина в правовій державі повинні кореспондуватися обов'язки державних органів; так само як і повноваженням державних структур – обов'язки громадян.

Безпосередньо зачіпає найважливішу сторону життя людини та її прав ще один принцип правової держави – недоторканість особи. Сюди відноситься презумпція невинності людини, згідно з якою кожен обвинувачений у скоєнні злочину вважається невинним, поки його винність не буде доведена в передбаченому законом порядку і встановлена вироком суду, що набрав чинності. З цього визначення видно, що людина може бути визнана злочинцем тільки за вироком суду. Ніхто не може називати людину злочинцем, як це часто роблять журналісти або політичні супротивники відносно своїх суперників.

Принцип верховенства права означає, що нормативні акти, які розробляються і приймаються представницьким органом влади, повинні максимумно відповідати природним правам людини, ст. 22 Конституції свідчить: «При ухваленні нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту і об'єму існуючих прав і свобод».

В ієрархії нормативно-правових актів закон займає верховне положення і ніякий інший нормативний акт, ні Указ Президента, ні постанова уряду, ні яка-небудь відомча інструкція не повинні суперечити закону, відмінити або змінювати його. Основним законом держави є Конституція. Усі закони, інші нормативні акти повинні прийматися на основі Конституції, відповідати їй і ні в якому разі їй не суперечити. Це конституційний обов'язок Президента України, як гаранта Конституції, і Конституційного Суду України, який є єдиним органом конституційної юрисдикції.

Принцип верховенства закону несумісний з «телефонним правом», а вірніше з «безправ'ям», або з горезвісною доцільністю. Правосуддя правової держави сповідує тільки прихильність закону і не підкоряється ніякому

тиску або диктату, від кого б вони не виходили.

Принцип розподілу влади залишається актуальним навіть в найрозвиненіших демократичних державах. Його головна вимога полягає в тому, що для затвердження політичної свободи, забезпечення законності і усунення зловживань владою з боку державних органів, посадовців або окремої соціальної групи необхідно розділити владу на законодавчу, виконавчу, судову. Кожна з гілок влади має бути самостійною, взаємно стримуючою одна одну, здійснювати свої функції у рамках, передбачених законом [8]. Проте у взаємовідносинах гілок влади спостерігаються внутрішні протиріччя, які не усуваються навіть умовним розділенням їх функцій. Законодавча влада завжди має своє бачення того, як повинна діяти виконавча, а виконавча влада, у свою чергу, що об'єктивно та обґрунтовано, має своє бачення недоліків законотворчої діяльності. Таке протистояння може спостерігатися у будь-якій державі, але сьогодні існують цивілізаційні способи та методи рішення подібних конфліктів.

В Україні, незважаючи на системну кризу, триває протистояння між законодавчою і виконавчою владою. Керівництво державою не має чіткого, цілісного уявлення про шляхи виходу з кризи, оскільки кожен уряд, кожен президент має власну програму дій, але найголовніше ніхто з них не несе відповідальність за їх наслідки перед суспільством.

Принцип незалежності судової гілки влади, як від законодавчої, так і від виконавчої, дозволяє цьому органу виконувати свою основну функцію - правосуддя. Ні горезвісна «доцільність», «помста», або розправа за інакомислення не можуть бути основою переслідування, крім того судова влада має бути незалежним і неупередженим арбітром між представниками влади, які є політичними суперниками, і не підпадати ні під який вплив. Тільки в цьому випадку судова влада забезпечить істинне своє призначення і захист прав громадян і їх свобод.

Принцип політичного рівноправ'я громадян і заборона дискримінації означає, що в правовій державі відношення до громадян державних органів або міжособистісні стосунки не можуть залежати ні від службового або майнового стану, ні від раси або національності, ні від класової або релігійної приналежності, ні від мови, ні за якими-небудь іншими не правовими ознаками. Громадянський стан людей в правовій державі рівноправний, а це якраз і відповідає засадничим поняттям прав людини і справедливості.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що Україні, як державі, необхідно вирішити насущні завдання, пов'язані в першу чергу з ліквідацією кризи, що охопила усі сфери громадського життя, та її наслідків. Без кардинального рішення цих проблем неможливо добитися від держави та її органів дотримання прав і свобод громадян, захисту їх законних інтересів. Обов'язкам громадян повинні кореспондуватися обов'язки держави. Абсолютно очевидно, що «...державна влада в демократичній країні – це

не лише реалізація правомочностей, що зобов'язують громадян, а і виконання державними органами чітко визначених обов'язків перед громадянами, за що ці органи та їх посадовці повинні нести визначену певну юридичну відповідальність» [9]. Метою держави, що претендує на роль демократичної і правової, повинне стати вироблення загальнодержавної політики, орієнтованої на людину. Перехід до правової держави передбачає реалізацію системи заходів, серед яких, на думку багатьох авторів, найважливіше місце займає формування політичної культури населення, що означає громадянську зрілість людей, їх орієнтацію на демократичні цінності, уміння відстоювати і користуватися своїми правами і свободами, гідне виконувати свої обов'язки перед державою і суспільством [10].

Список літератури: 1. Теория государства и права. Курс лекций / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – Москва : Юристъ, 1997. – С. 182. 2. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>. 3. Всеобщая декларация прав человека. Принята резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года. 4. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/>. 5. Хорт І. В. Актуальні питання реалізації принципів правової держави. //Юридичний вісник 1(14)2010. 6. Громадянська мережа «Опора» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://opora.ua.org/>. 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipress./news/>. 8. Барнашов А. М. Теория разделения властей: становление, развитие, применение / А. М. Барнашов. – Томск, 1988. – С. 6. 9. Авер'янов В. Державне управління у змісті предмета адміністративного права // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – №2. – С. 139–149. 10. Бакуменко В., Сурмін Ю. Реформа політичної системи України: необхідність та основні напрямки реалізації / В. Бакуменко, Ю. Бурмін // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 2002. – №4. – С. 208–218.

Bibliography (transliterated): 1. *Teoriya gosudarstva i prava. Kurs lektsiy* / Ed. N. I. Matuzova and A.V. Malko. Moscow : Yurist. 1997. 182. Print. 2. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. Web. 30 November 2014 <<http://ena.lp.edu.ua>>. 3. *Vseobshchaya deklaratsiya prav cheloveka*. Prinyata rezolyutsiey 217 A (III) Generalnoy Assamblei OON ot 10 dekabrya 1948 goda. 4. *Derzhavna sluzhba statistiki*. Web. 30 November 2014 <<http://www.dcz.gov.ua/>>. 5. Hort I. V. "Aktualni pitannya realizatsiyi printsipiv pravovoyi derzhavi." *Yuridichniy visnik* 1.14 (2010). 6. *Opora*. Web. 30 November 2014 <<http://opora.ua.org/>>. 7. *Ipress news*. Web. 30 November 2014 <<http://ipress./news/>>. 8. Barnashov, A.M. *Teoriya razdeleniya vlastey: stanovlenie, razvitie, primeneniye*. Tomsk, 1988. 6. Print. 9. Aver'yanov V. "Derzhavne upravlinnya u zmisti predmeta administrativnogo prava." *Visnik Akademiyi pravovih nauk Ukrayini* № 2 (2004): 139–149. Print. 10. Bakumenko V., and Yu. Surmin. "Reforma politichnoyi sistemi Ukrayini: neobhidnist ta osnovni napryamki realizatsiyi." *Visnik Ukrayinskoyi Akademiyi derzhavnogo upravlinnya pri Prezidentovi Ukrayini* №4 (2002): 208–218. Print.

Надійшла (received) 16.12.2014.